

Warszawa, dnia 18 marca 2026 r.

Uwagi do projektu Programu rozwoju pieczy zastępczej w m.st. Warszawie na lata 2026-2028

Uwaga nr 1.

Aktualny zapis w projekcie (str. 6):

“Pobyt dziecka w pieczy zastępczej jest czasową formą opieki powinien prowadzić do kompleksowej pracy z rodziną będącą w trudnej sytuacji i/lub kryzysie oraz do powrotu dziecka pod opiekę rodziców.”

Sugerowana zmiana:

Pobyt dziecka w pieczy zastępczej jest czasową formą opieki powinien prowadzić do kompleksowej pracy z rodziną będącą w trudnej sytuacji i/lub kryzysie oraz do powrotu dziecka pod opiekę rodziców, zapewniając mu bezpieczeństwo i monitorowanie jego sytuacji po powrocie.

Uzasadnienie:

Sformułowanie o potrzebie zapewnienia bezpieczeństwa i monitorowania sytuacji dziecka po powrocie do rodziny uzupełnia i precyzuje cel interwencji pieczy zastępczej zgodnie z zasadami polityki rodzinnej oraz obowiązującymi standardami ochrony dzieci. Z doświadczeń praktycznych wynika, że sam powrót dziecka do rodziny biologicznej nie gwarantuje trwałego rozwiązania kryzysu ani bezpieczeństwa dziecka. Ujęcie monitoringu i wsparcia po powrocie pozwala zapobiegać ponownym umieszczeniom w pieczy, identyfikować ryzyka i zapewnić ciągłość oddziaływań pomocowych. Propozycja jest również spójna z rekomendacjami Ministerstwa Rodziny oraz międzynarodowymi standardami reintegracji rodzinnej (m.in. Guidelines for the Alternative Care of Children, ONZ).

Uwaga nr 2.

Aktualny zapis w projekcie (str. 14):

"Warto zauważyć, że dla części dzieci, zwłaszcza nastolatków, instytucjonalna piecza zastępcza może okazać się środowiskiem lepiej radzącym sobie z prezentowanymi przez nich trudnościami niż rodzina zastępcza, która zwykle ma mniejsze doświadczenie w pracy z młodzieżą prezentującą złożone trudności wychowawcze. Niektóre dzieci lepiej funkcjonują w placówkach niż w warunkach rodzinnych, a potrzeba utrzymania relacji i częstych osobistych kontaktów z rodziną pochodzenia bywa istotnym czynnikiem."

Sugerowana zmiana: usunięcie tego fragmentu

Uzasadnienie:

Analiza sformułowań dotyczących roli instytucjonalnej pieczy zastępczej w odniesieniu do nastolatków wydaje się nie odzwierciedlać aktualnego stanu badań oraz międzynarodowych standardów. Dostępne metaanalizy i przeglądy wskazują, że dzieci i młodzież umieszczone w pieczy rodzinnej – w tym w specjalistycznych formach rodzin zastępczych – osiągają co do zasady lepsze wyniki rozwojowe, edukacyjne i społeczne niż wychowankowie placówek, również w grupie młodzieży z poważnymi trudnościami wychowawczymi. Z kolei wytyczne ONZ „Guidelines for the Alternative Care of Children” oraz rekomendacje UNICEF i sieci Better Care Network jednoznacznie wskazują na pierwszeństwo pieczy rodzinnej i traktują opiekę instytucjonalną jako rozwiązanie krótkoterminowe, o charakterze wyjątkowym, stosowane wyłącznie w sytuacji braku innych adekwatnych form opieki. W tym kontekście zasadne wydaje się doprecyzowanie, że celem m.st. Warszawy powinien być priorytetowy rozwój wysokiej jakości form rodzinnej pieczy zastępczej (w tym specjalistycznych dostosowanych do potrzeb nastolatków) oraz ograniczanie roli pieczy instytucjonalnej do interwencyjnych, krótkotrwałych umieszczeń w ściśle uzasadnionych przypadkach.

Uwaga nr 3.

Aktualny zapis w projekcie (str. 17):

"Jednakże sytuacja ta nie wynika ze zmniejszenia liczby wydawanych postanowień sądów w sprawie zabezpieczenia dzieci w pieczy zastępczej (ok. 500 rocznie) lecz z ograniczonej dostępności miejsc zarówno w rodzinnej jak i instytucjonalnej formie pieczy zastępczej."

Sugerowana zmiana:

dopisanie odniesienia do dalszej części programu, w którym zostanie jasno wskazane jak miasto Warszawa planuje rozwiązać ten problem.

Uzasadnienie:

Zapis ten trafnie identyfikuje kluczowy problem systemu pieczy zastępczej w m.st. Warszawie, jednak pozostaje opisowy i nie wskazuje planowanych działań naprawczych. Dopisanie odniesienia do dalszej części programu, w której zostaną przedstawione konkretne rozwiązania (np. rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, zwiększenie liczby miejsc, działania rekrutacyjne i wsparciowe), pozwoli powiązać diagnozę z jasno określoną odpowiedzią strategiczną miasta. Takie doprecyzowanie zwiększy przejrzystość dokumentu oraz umożliwi lepszą ocenę adekwatności planowanych interwencji w stosunku do zdiagnozowanych potrzeb.

Uwaga nr 4.

Aktualny zapis w projekcie (str. 18):

"Doświadczenie zdobyte w instytucjonalnej pieczy zastępczej może być traktowane jako zasób, który warto rozwijać w kontekście reintegracji rodziny."

Sugerowana zmiana:

"Za zasób, który warto rozwijać w kontekście reintegracji rodziny, należy uznać kompetencje i doświadczenie kadr pracujących z dzieckiem i jego rodziną oraz wypracowane modele współpracy z rodziną biologiczną, a nie sam fakt pobytu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej."

Uzasadnienie:

Sama fraza „doświadczenie zdobyte w instytucjonalnej pieczy zastępczej może być traktowane jako zasób” brzmi tak, jakby pobyt dziecka w placówce był wartością samą w sobie, co stoi w sprzeczności z kierunkiem deinstytucjonalizacji i wynikami badań o negatywnych skutkach instytucjonalizacji.

Uwaga nr 5.

Aktualny zapis w projekcie (str. 20):

"Przewaga starszych opiekunów niesie ryzyko dalszego spadku liczby rodzin zastępczych oraz trudności w realizacji przez nich zadań opiekuńczo-wychowawczych. Wskazuje to również na potrzebę rozwoju dodatkowych form wsparcia, takich jak grupy wsparcia, pomoc „wytchnieniowa” czy wsparcie psychologiczne."

Sugerowana zmiana:

Dominacja starszych opiekunów w systemie pieczy zastępczej oznacza narastające wyzwania związane z utrzymaniem odpowiedniej liczby rodzin zastępczych w przyszłości, zapewnieniem im wystarczających zasobów do realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych oraz płynnego przekazywania doświadczenia młodszym kandydatom. Sytuacja ta wymaga z jednej strony systemowych działań rekrutacyjnych i promocyjnych ukierunkowanych na młodsze osoby, z drugiej – rozwijania zróżnicowanych form wsparcia dla obecnych opiekunów: regularnych szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze, wsparcia kryzysowego, profesjonalnie moderowanych grup wsparcia, usług opieki wytchnieniowej, łatwo dostępnej pomocy psychologicznej i psychiatrycznej oraz specjalistycznego doradztwa (np. w obszarze pracy z dziećmi po traumie). Dzięki temu możliwe będzie zarówno odciążenie starszych opiekunów, jak i zapewnienie dzieciom stabilnej, adekwatnej do ich potrzeb opieki.

Uzasadnienie:

Sugerowana zmiana doprecyzowuje konsekwencje starzenia się kadry rodzin zastępczych, pokazując to zjawisko nie tylko jako ryzyko ilościowego spadku liczby rodzin, lecz jako złożone wyzwanie dla stabilności systemu i jakości opieki. Nowe brzmienie wyraźniej

wskazuje, jakie działania są konieczne po stronie miasta: aktywna rekrutacja młodszych rodzin, systemowe podnoszenie kompetencji opiekunów (w tym w obszarze traumy i trudnych zachowań), rozwój opieki wytchnieniowej oraz stałe wsparcie psychologiczne i psychiatryczne, co odpowiada rekomendacjom dotyczącym rekrutacji i utrzymania rodzin zastępczych oraz znaczenia szkoleń i wsparcia w podejściu traumozorientowanym.

Uwaga nr 6.

Aktualny zapis w projekcie (str. 34):

"Taka struktura wiekowa wskazuje, że w najbliższych latach część tych osób zrezygnuje z dalszego sprawowania opieki nad dziećmi i pomimo pozyskania nowych rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinny dom dziecka liczba dostępnych miejsc w zawodowych formach pieczy zastępczej wzrośnie nieznacznie."

Sugerowana zmiana:

Taka struktura wiekowa wskazuje, że w najbliższych latach część obecnych opiekunów zakończy pełnienie funkcji, co stwarza potrzebę aktywnego planowania rozwoju zawodowych form pieczy zastępczej. Odpowiednio zaplanowane działania rekrutacyjne, promocyjne i szkoleniowe, ukierunkowane na pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka oraz wzmacnianie i zatrzymywanie obecnych opiekunów, mogą pozwolić zrekompensować spodziewane odejścia oraz podejmować aktywne działania pozwalające na stopniowe zwiększanie liczby dostępnych miejsc w zawodowych formach pieczy zastępczej, zgodnie z potrzebami dzieci.

Uzasadnienie:

Sugerowana zmiana nadaje zapisowi bardziej rozwojowy, a nie fatalistyczny charakter, pokazując starzenie się kadry zawodowych rodzin zastępczych jako impuls do świadomego planowania i wzmacniania systemu, a nie wyłącznie źródło nieuniknionych strat. Podkreślenie roli działań rekrutacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych wpisuje się w rekomendacje dotyczące rekrutacji i utrzymania rodzin zastępczych, zgodnie z którymi kluczowe jest zarówno pozyskiwanie nowych opiekunów, jak i zatrzymywanie oraz profesjonalne wspieranie tych już funkcjonujących w systemie.

Uwaga nr 7.

Aktualny zapis w projekcie (str. 37):

"Często trudności wychowawcze i problemy w codziennym funkcjonowaniu dzieci, wieloosobowe rodzeństwa stanowią dodatkową barierę dla potencjalnych opiekunów. W rezultacie konieczne jest poszukiwanie alternatywnych rozwiązań instytucjonalnych."

Sugerowana zmiana:

Dodatkowym wyzwaniem jest zapewnienie opieki dzieciom z wysokimi potrzebami oraz wieloosobowym rodzeństwem, co wymaga specjalistycznego przygotowania i wzmocnionego wsparcia dla rodzin. W związku z tym konieczne jest konsekwentne rozwijanie rodzinnych form pieczy zastępczej – w tym wyspecjalizowanych rodzin dla dzieci z większymi potrzebami

i dla rodzeństw – oraz rozbudowa systemu wsparcia dla krewnych i innych kandydatów, tak aby ograniczyć konieczność korzystania z rozwiązań instytucjonalnych do sytuacji wyjątkowych i krótkotrwałych."

Uzasadnienie:

Proponowana zmiana odchodzi od traktowania instytucjonalnej pieczy zastępczej jako „domyślnego” rozwiązania i wpisuje się w kierunek deinstytucjonalizacji, kładąc nacisk na rozwój rodzinnych form opieki jako celu systemowego. Jednocześnie precyzyjniej opisuje przyczyny obecnej sytuacji (trudności związane z opieką nad dziećmi z wysokimi potrzebami i rodzeństwami) oraz wskazuje kierunek działań naprawczych – budowanie sieci rodzinnej pieczy zastępczej i systemu wsparcia dla kandydatów i opiekunów – zamiast jedynie konstatować konieczność szukania rozwiązań instytucjonalnych.

Uwaga nr 8.

Aktualny zapis w projekcie (str. 37):

"Aby zapewnić odpowiednie wsparcie dostosowane do ich potrzeb rozwojowych oraz zadbać o bezpieczeństwo wszystkich dzieci, konieczne jest zwiększenie liczebności zespołu wychowawców, co pozwoli na skuteczniejszą indywidualizację opieki."

Sugerowana zmiana:

Aby zapewnić odpowiednie wsparcie dostosowane do ich potrzeb rozwojowych oraz zadbać o bezpieczeństwo wszystkich dzieci, priorytetem jest kierowanie dzieci poniżej 10 roku życia do rodzinnych form pieczy zastępczej (w tym rodzin gotowych przyjąć rodzeństwa) oraz rozwijanie wyspecjalizowanych rodzinnych form opieki, przy czym indywidualny plan pomocy dziecku powinien jasno określać ścieżkę przejścia z pieczy instytucjonalnej do pieczy rodzinnej. W sytuacjach, gdy tymczasowo konieczne jest umieszczenie dziecka w placówce, niezbędne jest jednoczesne ograniczanie liczby dzieci w grupach i zapewnienie odpowiednich proporcji liczby wychowawców do liczby dzieci, tak aby możliwa była rzeczywista indywidualizacja opieki i intensywna praca z dzieckiem.

Uzasadnienie:

Dodanie odniesienia do planu pomocy dziecku porządkuje logikę działań systemu: pokazuje, że pobyt małego dziecka w placówce powinien mieć charakter wyłącznie tymczasowy, a celem pracy od początku jest znalezienie dla niego odpowiedniej rodzinnej formy pieczy. Takie sformułowanie jest spójne z kierunkiem deinstytucjonalizacji i międzynarodowymi wytycznymi, które wskazują rodzinę jako preferowane środowisko opieki dla małych dzieci, a od instytucji wymagają planowania ścieżki wyjścia dziecka do bardziej rodzinnego środowiska.

Uwaga nr 9.

Aktualny zapis w projekcie (str. 42):

Wniosek "Prewencja przed umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej, ale również praca z rodziną po jego umieszczeniu jest kluczowa."

Sugerowana zmiana:

Wniosek "Prewencja przed umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej, ale również praca z rodziną po jego umieszczeniu oraz po reintegracji jest kluczowa."

Uzasadnienie:

Dopisanie „oraz po reintegracji” podkreśla, że odpowiedzialność systemu nie kończy się w momencie powrotu dziecka do rodziny, lecz obejmuje także wsparcie i monitorowanie sytuacji rodzinnej po reintegracji, kiedy ryzyko ponownego trafienia do pieczy jest wciąż podwyższone. Badania pokazują, że brak usług po reintegracji (wizyty pracownika, wsparcie środowiskowe, pomoc psychologiczna) zwiększa prawdopodobieństwo ponownego umieszczenia w pieczy zastępczej, natomiast zorganizowane wsparcie po powrocie dziecka do domu znacząco poprawia trwałość reintegracji i bezpieczeństwo dziecka.

Uwaga nr 10.

Aktualny zapis w projekcie (str. 42):

Rekomendacja "tworzyć bezpieczne i godne warunki pracy".

Sugerowana zmiana:

Rekomendacja "tworzyć bezpieczne i godne warunki pracy, dostosowane do poziomu wynagrodzeń na warszawskim rynku pracy".

Uzasadnienie:

Zmiana doprecyzowuje, że „bezpieczne i godne warunki pracy” oznaczają także konkurencyjne warunki płacowe w odniesieniu do realiów warszawskiego rynku pracy, co ma kluczowe znaczenie dla rekrutacji i utrzymania wykwalifikowanych kadr w systemie pieczy zastępczej. Badania i analizy dotyczące służb społecznych i ochrony dzieci wskazują, że zaniżone wynagrodzenia w stosunku do rynku są jednym z głównych czynników rotacji, wypalenia i trudności rekrutacyjnych, co bezpośrednio przekłada się na stabilność opieki i jakość wsparcia dla dzieci oraz rodzin. Odniesienie do poziomu płac na lokalnym rynku pracy czyni rekomendację bardziej mierzalną i możliwą do operacjonalizacji w polityce kadrowej miasta.

Uwaga nr 11.

Aktualny zapis w projekcie (str. 45):

Tabela 12. Zestawienie celów i działań Programu, Cel szczegółowy 1. Rozwój, w tym profesjonalizacja, rodzinnej pieczy zastępczej

Sugerowana zmiana:

dodanie Działania 1.3. Rozwój zawodowy i satysfakcja z pracy rodziców zastępczych zawodowych. (oraz dodanie go adekwatnie w dalszej części programu)

Uzasadnienie:

Dodanie odrębnego Działania 1.3 podkreśla, że rozwój zawodowy i satysfakcja z pracy rodziców zastępczych zawodowych są nie tylko elementem wsparcia, ale strategicznym warunkiem utrzymania i rozwoju zawodowej rodzinnej pieczy zastępczej w Warszawie. Badania i przeglądy dotyczące rekrutacji i retencji wskazują, że dobrze zaplanowany rozwój zawodowy, możliwość podnoszenia kwalifikacji, wsparcie w radzeniu sobie z obciążeniem i realne poczucie docenienia znacząco zwiększają satysfakcję opiekunów, obniżają ryzyko wypalenia i zmniejszają odejścia z systemu, co przekłada się na stabilniejszą i lepszej jakości opiekę nad dziećmi.

Uwaga nr 12.

Aktualny zapis w projekcie (str. 47):

brak

Sugerowana zmiana:

Działanie 1.3. Rozwój zawodowy i satysfakcja z pracy rodziców zastępczych zawodowych

Zapewnimy rodzicom zastępczym zawodowym warunki pracy odpowiadające charakterowi i odpowiedzialności ich roli – przejrzyste zasady wynagradzania, możliwości awansu np. mentoringu dla młodszych stażem rodzin i specjalizacji, dostęp do urlopów wytchnieniowych. Włączymy ich w proces współtworzenia i doskonalenia systemu (udział w konsultacjach, zespołach roboczych), a także rozwinimy narzędzia oceny i planowania indywidualnego rozwoju zawodowego. Dzięki temu zwiększymy satysfakcję rodziców zastępczych zawodowych, ograniczymy ryzyko rezygnacji z pełnienia funkcji oraz wzmocnimy stabilność i profesjonalny charakter rodzinnej pieczy zastępczej.

Uzasadnienie:

Proponowane działanie wypełnia istotną lukę w obecnym układzie celów i działań, koncentrując się na specyficznych potrzebach rodziców zastępczych zawodowych jako kluczowej grupy zawodowej w systemie pieczy zastępczej. Badania oraz przeglądy dobrych praktyk wskazują, że przejrzyste i adekwatne warunki pracy (w tym wynagrodzenie, możliwości awansu, jasne ścieżki rozwoju), poczucie wpływu na kształt systemu oraz dostęp do rozwiązań sprzyjających dobrostanowi (urlopy wytchnieniowe, mentoring) są jednymi z głównych czynników wpływających na satysfakcję, pozostawanie w roli oraz jakość opieki

nad dziećmi. Wyodrębnienie Działania 1.3 podkreśla, że rozwój zawodowy i satysfakcja rodziców zastępczych zawodowych nie są jedynie elementem wsparcia ogólnego, ale strategicznym warunkiem stabilności, profesjonalizacji i dalszego rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej w m.st. Warszawie.

Uwaga nr 12.

Aktualny zapis w projekcie (str. 57):

"Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, jako konieczny element programu rozwoju pieczy zastępczej określenie limitu zawodowych rodzin zastępczych. Limit ten jest rozumiany jako zapewnienie środków na ich zorganizowanie i prowadzenie, a nie konieczność jego osiągnięcia. Limity są szacowane na podstawie napływu kandydatów na zawodowe rodziny zastępcze.

Tabela 13. Limity zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka"

Sugerowana zmiana:

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, że jednym z koniecznych elementów programu rozwoju pieczy zastępczej jest określenie limitu zawodowych rodzin zastępczych. W m.st. Warszawie limit ten powinien odzwierciedlać zarówno realne potrzeby dzieci, jak i aktualne możliwości organizacyjne oraz finansowe miasta, a jednocześnie wyznaczać ambitny, lecz osiągalny kierunek stopniowego zwiększania liczby zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Limity zostały określone na podstawie analiz demograficznych, prognoz liczby wychowanków wymagających umieszczenia w zawodowych formach pieczy, porównania ze wskaźnikami osiąganymi w innych dużych miastach (np. w Łodzi) oraz założeń dotyczących rozwoju rekrutacji i systemu wsparcia dla rodzin zastępczych zawodowych. Limity powinny być traktowane jako docelowy poziom, do którego miasto konsekwentnie dąży, zapewniając odpowiednie środki na tworzenie i prowadzenie zawodowych rodzin zastępczych oraz prowadząc aktywne działania rekrutacyjne i wspierające, tak aby ich osiągnięcie było realne w horyzoncie obowiązywania Programu. Tabela 13. Limity zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. (należy zwiększyć liczby w tabeli, tak, aby odnosiły się do potrzeb i stanowiły ambitny cel do osiągnięcia, obecne założenia zostały określone na poziomie minimalnym nie adekwatnym do potrzeb i starań podejmowanych przez miasto).

Uzasadnienie:

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, że jednym z koniecznych elementów programu rozwoju pieczy zastępczej jest określenie limitu zawodowych rodzin zastępczych. W m.st. Warszawie limit ten powinien odzwierciedlać realne potrzeby dzieci oraz wynikać z analiz demograficznych i prognoz liczby wychowanków wymagających umieszczenia w rodzinach zastępczych zawodowych i rodzinnych domach dziecka, a także z przyjętego celu stopniowego zbliżania się do wskaźników osiąganých w innych dużych miastach np. w Łodzi. Limity powinny być traktowane jako wyznaczony poziom, do którego miasto konsekwentnie powinno dążyć, zapewniając odpowiednie środki na tworzenie i

prowadzenie rodzin zastępczych zawodowych oraz planując działania rekrutacyjne i wspierające tak, aby ich osiągnięcie było realne w horyzoncie obowiązywania Programu.

Uwaga nr 13.

Ogólna uwaga do wskaźników (od str. 59):

Założenie wskaźnika liczby przyjęć do pieczy zastępczej na poziomie 400 rocznie, przy średniej z ostatnich 5 lat 492 dzieci rocznie nie jest adekwatne do potrzeb oraz nie może być odnoszone do mniejszej liczby postanowień sądów o umieszczeniu dzieci w pieczy związanej z ograniczoną dostępnością miejsc zarówno w rodzinnej jak i instytucjonalnej formie.

W przypadku odsetka zawodowych form pieczy zastępczej wśród zawodowych i niezawodowych form zakładany jest bardzo niewielki wzrost (z 13 do 15%), dla porównania w Łodzi to blisko 32%.

Brakuje także wskaźnika związanego ze wzrostem wynagrodzeń dla zawodowych rodziców zastępczych. Z przedstawionej w projekcie diagnozy wynika, że przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Warszawie w sektorze przedsiębiorstw w okresie styczeń–marzec 2025 roku ukształtowało się na poziomie 10 781,43 zł, dla porównania wynagrodzenia dla zawodowych rodziców zastępczych, podniesione w lutym 2025 r., to 6000 do 9000 zł brutto.